

December 2021

Vlaamse plantaardige sector kleurt ons landschap

VLAAMSE PLANTAARDIGE SECTOR KLEURT ONS LANDSCHAP

Rond de productie van sierteelt, groenten, fruit en akkerbouw in Vlaanderen is veel te doen. Zo lopen de loonkosten op, moet het productie- en seizoenspersoneel van steeds verder weg komen en voor hardfruit en tomaten neemt de productie en concurrentie in Polen en Marokko toe. Bovendien stijgt in ons land de druk van regelgeving en milieuvraagstukken. Heeft de productie van groenten, fruit, sierteelt en akkerbouw met al deze tegenwind in de toekomst nog wel een plaats in Vlaanderen?

Omzet en areaal plantaardige sector

In 2019 waren er in totaal 23.318 land- en tuinbouwbedrijven in Vlaanderen. Zo'n 29% van deze bedrijven is gespecialiseerd in akkerbouw en 12% in tuinbouw (groenten, fruit en sierteelt). De eindproductiewaarde voor akkerbouw bedraagt 544 miljoen euro, voor groenten is dat 728 miljoen euro, voor fruit 564 miljoen euro en voor sierteelt 535 miljoen euro; alles samen goed voor 2,37 miljard euro in 2019. Dit cijfer omvat de primaire productie en wordt een veelvoud na handel en verwerking. België is de Europese marktleider in de productie van diepvriesgroenten; in 2020 was dat goed voor een totale productie van ruim 1 miljoen ton. Daarnaast is er ook een heuse toelevering in de keten, wat samen een gigantisch agrobusinesscomplex vormt. Deze combinatie is cruciaal voor de lokale Vlaamse tewerkstelling. 46% van de Vlaamse oppervlakte wordt bewerkt door land- en tuinbouwbedrijven.

Akkerbouw, exclusief weiden en mais, is goed voor 212.598 ha. Dit beslaat hoofdzakelijk 127.163 ha granen, 53.364 ha aardappelen en 18.537 ha suikerbieten. Tuinbouwers bewerken 54.795 ha, waarvan 31.099 ha voor groenten, 17.632 ha voor fruit en 6065 ha voor sierteelt.

Tewerkstelling

In Vlaanderen zorgt de tuinbouwsector voor heel wat werkgelegenheid, met enerzijds heel wat bedrijfsleiders en familiale arbeidskrachten en anderzijds externe arbeidskrachten. Meer dan 1700 tuinbouwbedrijven zijn geregistreerd als werkgever in België, goed voor 12.500 reguliere werknemers of 7106 vte's (voltijdsequivalenten). De sector kan zijn arbeidskosten niet doorrekenen aan de eindafnemer, waardoor de beschikbaarheid van flexibel inzetbare en goedkope arbeidskrachten van groot belang is. Er zijn 10.700 vte-seizoenarbeiders aan de slag in de tuinbouwsector, waarvan het grootste deel buitenlandse sei-

zoenarbeiders zijn, aangevuld met binnenlandse arbeidskrachten zoals studenten.

Onze troeven

Vlaanderen ligt in een gematigde klimaatzone met zeer vruchtbare gronden, waardoor we een brede waaier aan teelten kunnen verbouwen met een hoge productiviteit. Dankzij de

gunstige geografische ligging in Europa is handel naar de nabije (koopkrachtige) consumentenmarkt vlakbij en ligt Vlaanderen ook centraal voor het beleveren van talrijke exportmarkten.

De plantaardige productie in Vlaanderen kent een lange geschiedenis, waardoor kennis en ervaring zich generatie na generatie heeft opgebouwd in onze gezinsbedrijven. Dankzij die lange geschiedenis zijn er ook tal van actoren die zich uitgebouwd hebben rond het productiegebied in Vlaanderen. Denk bijvoorbeeld

aan de kennis die vervat zit in onze onderzoeks- en praktijkcentra. Belangrijke handelspartners (veilingen, handelaars ...) en ook verwerkende industrie hebben zich doorheen de decennia verder kunnen ontwikkelen. Dit agrobusinesscomplex vormt een breed netwerk binnen en buiten de Vlaamse grenzen wat de beste verankering is voor lokale tewerkstelling.

Onze plantaardige sector kan bogen op een hoge kwaliteit van onze productie qua voedselveiligheid, traceerbaarheid en milieuvriendelijkheid. De intrinsieke kwaliteit van onze producten is het gevolg van onze manier van telen en ondernemen.

Op het vlak van service en klantgerichtheid biedt de sector een grote flexibiliteit. We passen ons makkelijk aan op vragen van schakels uit de keten en de consument.

Duurzaamheid is al lang de basis voor de plantaardige productiesector. Dankzij voortdurende innovatie zijn reeds vele stappen vooruitgezet, waardoor we momenteel op wereldniveau aan de top staan. Of het nu bio is of een ander lastenboek, duurzaamheid staat bovenaan de agenda van de Vlaamse plantaardige sector. Telers spelen in op maatschappelijke verwachtingen om meer te telen met minder grondstoffen en energie. Vezelvlas is een typische duurzame teelt die eveneens een positieve bijdrage aan de Europese milieu- en klimaatdoelstellingen levert.

De plantaardige sector produceert niet alleen gezonde en verse voeding voor de mens, maar zorgt ook voor zes functies: *food, feed, fiber, flower, fuel & fun*. Daarmee legt de sector de basis van een gezonde, evenwichtige en bloeiende samenleving. Bloemen en planten zorgen voor een aangename samenleving en groene steden.

Om de dalende producties, die het gevolg zijn van het opleggen van minder bemesting en een strenger beleid rond het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te kunnen opvangen, moeten we kunnen beschikken over voldoende nieuwe veilige middelen en technieken, om deze zes F-functies te kunnen blijven vervullen.

Onze kansen

De plantaardige sector heeft veel te bieden en kan een belangrijke rol spelen in de uitdagingen van de toekomst. Er komt steeds meer vraag naar gezonde en duurzaam geteelde voeding. Het dieet voor een gezonde levensstijl wordt gekenmerkt door een grote hoeveelheid groenten, fruit, graanproducten, aardappelen en peulvruchten, waarmee we de lokale voedselvoorziening garanderen.

Eiwitten vormen een essentieel onderdeel in zowel de menselijke als de dierlijke voeding. In de toekomst zal er worden gewerkt aan een duurzamere productie en consumptie van eiwitten. Vlaanderen wil hierop inzetten met de Vlaamse eiwitstrategie. De plantaardige sector wil een rol spelen in het aanbod van binnenlands geproduceerd plantaardig eiwit, dat afkomstig is van onder andere erwten en bonen. Innovatieve toekomstkansen liggen mogelijk ook in de evolutie van soja en quinoa voor de teelt in Vlaanderen.

Met de *Green Deal* wil Europa het eerste klimaatneutrale continent worden. Maar deze *Green Deal* wil ook gezond en betaalbaar voedsel voorzien. Europa wil voedselzekerheid en een kleinere milieu- en klimaatvoetafdruk van het voedselsysteem. Een grotere veerkracht van het voedselsysteem en toonaangevend zijn bij de overgang op competitieve duurzaamheid 'van boer tot bord' is inherent aan de *Green Deal*. De plantaardige sector heeft al veel ingezet op de reductie van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en op een goede bemesting.

Wat de sector verwacht/nodig heeft

Beschikbaarheid en toegang tot grond en water zou een basisrecht moeten zijn voor elke Vlaamse teler. Maar er verdwijnen steeds meer productieve landbouwgronden door bebouwing en/of vergroening. Als we onze voedselvoorziening willen veiligstellen, heeft de plantaardige sector grond nodig, samen met rechtszekerheid.

Vlaamse producenten staan aan de top in het realiseren van hun landbouwopbrengst. Toch staat de productie onder druk door de gevolgen van de klimaatverandering en de strijd tegen ziekten en plagen. Alle nieuwe en veilige technieken moeten we blijven omarmen om nog verder te verduurzamen. Zonder het specifiek toepassen van gewasbeschermingsmiddelen zou momenteel liefst 50 à 60% van de oogst verloren gaan. Na de oogst gaat vaak nog eens 20% verloren, wat we zoveel mogelijk moeten vermijden. Het **beperken van voedselverlies** doorheen de keten (productie en verwerking) is een absolute topprioriteit voor onze sector.

Daarnaast zijn **kwalitatieve en voldoende meststoffen** nodig, niet alleen voor het behalen van voldoende rendabele opbrengsten per ha, maar ook voor gezonde en kwalitatieve gewassen. Goed groeiende gewassen zijn sterker en meer bestand tegen ziekten en plagen. Ook dit is belangrijk voor het beperken van

voedselverlies en een **duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen**. Inzetten op het juiste gebruik, de juiste hoeveelheid meststoffen op het juiste tijdstip, is belangrijk voor een duurzame bemestingspraktijk met aandacht voor het milieu. Betaalbare precisietechnieken kunnen land- en tuinbouwers hierin ondersteunen. Nieuwe technieken worden lokaal ontwikkeld door onze innovatieve landbouw-mechanisatiesector. Hun innovaties wat betreft smart farming zorgen voor een duurzaam gebruik van de bodem. De recentste evoluties gaan ook verder en zetten in op Carbon Farming waarbij de CO₂ opslag tijdens het productieproces wordt meegenomen. Dankzij deze technieken wordt de zorg voor de vruchtbare bodem niet uit het oog verloren.

Water is het nieuwe goud. Tuinders doen er alles aan om op een duurzame manier water te hergebruiken en er zuinig mee om te springen. De land- en tuinbouw is in de waterproblematiek een deel van de oplossing. Hemelwater wordt prioritair in een gezonde bodem opgeslagen, maar ook in bassins, ondergrond-

se tanken, watersilo's ... Uiteindelijk geeft de sector bij irrigatie of beregening het overgrote deel terug aan de plaats waar het vandaan komt. Samenwerkingen met industrie en de samenleving voor wat betreft uitwisseling van waterstromen kunnen in de toekomst wateroverlast terugdringen en/of water ter beschikking stellen in tijden van waterschaarste. De plantaardige sector heeft in deze nood aan structurele ondersteuning van Vlaanderen. De beschikbaarheid aan **voldoende gemotiveerde en betaalbare arbeidskrachten** is noodzakelijk om het teeltseizoen tot een goed einde te brengen. Zo kan een rendabele opbrengst worden behaald en een kwalitatief en veilig product aan de verschillende afzetkanalen worden geleverd om onze concurrentiepositie te behouden, zowel op de binnenlandse als de buitenlandse markt.

De glastuinbouwsector staat voor immense uitdagingen om de broeikasgasemissies met 40% te reduceren tegen 2030 door in te zetten op energie-efficiëntie en vergroening van warmte. In het verleden werd, mede door energiecrisisen, geïnvesteerd in **warmtekrachtkoppelingsinstallaties** (wkk's). In 2018 werd zo 6882 TJ elektriciteit op het net geplaatst. Deze broeikasgasemissies gekoppeld aan de netto-energieproductie worden in de klimaatboekhouding toegeschreven aan de glastuinbouwsector (en niet aan de elektriciteits- en warmtesector, ook al wordt die elektriciteit buiten de landbouwsector benut). Door de omschakeling naar aardgas en wkk's realiseerde de glastuinbouwsector in 2018 een reductie in broeikasgasemissies van 25% vergeleken met het jaar 1990. De sector wil zijn verantwoordelijkheid opnemen en erkent dat een **energietransitie** aan de orde is, maar verwacht dat er een correctie komt voor de emissies die gekoppeld zijn aan de elektriciteitsproductie voor niet-tuinbouwdoeleinden. De sector wil ook erkend worden als een **betrouwbare en flexibele producent van elektriciteit**. Daarnaast leggen fruitgaarden en boomkwekerijpercelen heel wat koolstof vast in de bodem.

De afgelopen jaren werd de sector meermaals

geconfronteerd met extreme weersomstandigheden. Enerzijds kwamen er langere perioden van droogte en hitte voor, anderzijds werden sommige regio's geconfronteerd met overvloedige neerslag. Het grootste deel van de plantaardige productie bevindt zich in openlucht en ondervond hierdoor grote schade. Het bestaan van een werkbaar en betaalbare ondersteuning dringt zich op, gezien de uitfasering van het bestaande rampenfonds. De brede weersverzekering biedt verschillende mogelijkheden, maar moet verder worden opgevolgd naar werkbaarheid in de praktijk en naar betaalbaarheid voor de sector. Er moet een goede wisselwerking zijn met het rampenfonds voor niet-verzekerbare teelten. Voor sommige teelten is de evolutie naar permanente overkapping een deel van de oplossing. Hiervoor vragen we een werkbaar en realistisch kader, in functie van het **verkrijgen van de nodige omgevingsvergunning**.

Conclusie

De plantaardige sectoren in Vlaanderen zijn een belangrijke poot in het Vlaamse agrovooedscomplex, zowel via de primaire productie, toeleveringsbedrijven, de verwerking en verhandeling van de primaire producten, als de tewerkstelling in de hele keten.

De combinatie van ideale teeltomstandigheden, de nabijheid van verwerkende industrie en afzet en de enorme knowhow in de hele keten

hebben ervoor gezorgd dat Vlaanderen wereldleider is op het vlak van innovatie, duurzaamheid en voedselveiligheid.

Ondanks de hoge verworven status wacht de sector nog vele nieuwe uitdagingen, onder andere rond de klimaatverandering, eiwit- en energietransitie en de verdere vraag naar verduurzaming. Om deze uitdagingen te kunnen aangaan, is het essentieel dat de landbouwsector kan rekenen op de beschikbaarheid van vruchtbare gronden en kan terugvallen op voldoende en betrouwbare productiemiddelen, zoals water, gewasbeschermingsmiddelen, meststoffen en nieuwe technologie.

Verder rekent de hele keten op de beschikbaarheid van bekwame werknemers, zowel in de lagere als de hogere profielen. Op deze manier kan de hele keten op een duurzame manier blijven voorzien in alle zes F'en aan de consument en de maatschappij: food, feed, flower, fuel, fiber en fun.

Sierteelt, akkerbouw, groenten en fruit worden positief beoordeeld door beleidsmakers in Europa en in Vlaanderen. Ze krijgen terecht heel veel positieve aandacht en passen in een gezonde levensstijl, met meer plantaardige producten.

Een samenwerking van; AVBS, Belfertil, Belgapom, Boerenbond, Fedagrim, Fegra, Fresh Trade Belgium, Landbouw-service, Navex, Phytofar, Seed@Bel, VBT, Vegebe, en Vlasverbond

.....
Een samenwerking van; AVBS, Belfertil, Belgapom, Boerenbond, Fedagrim, Fegra,
Fresh Trade Belgium, Landbouw-service, Navex, Phytofar, Seed@Bel, VBT, Vegebe, en Vlasverbond